

Winsum – West

Landschappelijke analyse en ontwerpmodellen

1. Inleiding

Verkenning ontwikkelingsvisie Winsum-West

In 2015 is gestart met een uitgebreide programmatische en functionele verkenning voor de ontwikkelingsvisie voor het sport- en recreatiegebied Winsum-West. De basis hiervoor ligt in de startnotitie bij deze visie. Deze kende als centrale doelstelling voor de ontwikkeling van het gebied: *“Het duurzaam versterken en ontwikkelen van Winsum-West als aantrekkelijk en goed bereikbaar sportief en recreatief gebied voor het dorp Winsum en de regio”*.

Er zijn in deze verkenning zowel grootse toekomstdromen als meer concrete knelpunten en praktische behoeften van de gebruikers van het gebied in kaart gebracht. Het Oude Diep vormde als belangrijk landschappelijk element de natuurlijke begrenzing van het plangebied.

Het resultaat van de verkenning is weergegeven in een keuzedocument met mogelijke ontwikkelrichtingen met daarbij globale kostenramingen. Over dit document heeft het college in juni 2015 besloten aanvullend onderzoek te gaan doen naar beperktere scenario's en eerst de financiële consequenties verder uit te werken. Een concrete nieuwe ontwikkeling betreft in eerste instantie de aanleg van nieuwe voetbalvelden op één voetbalcomplex. Dit biedt een oplossing voor het meest urgente probleem in Winsum-West: capaciteitsgebrek van de beide voetbalclubs die onlangs gefuseerd zijn tot één voetbalvereniging: VV Winsum.

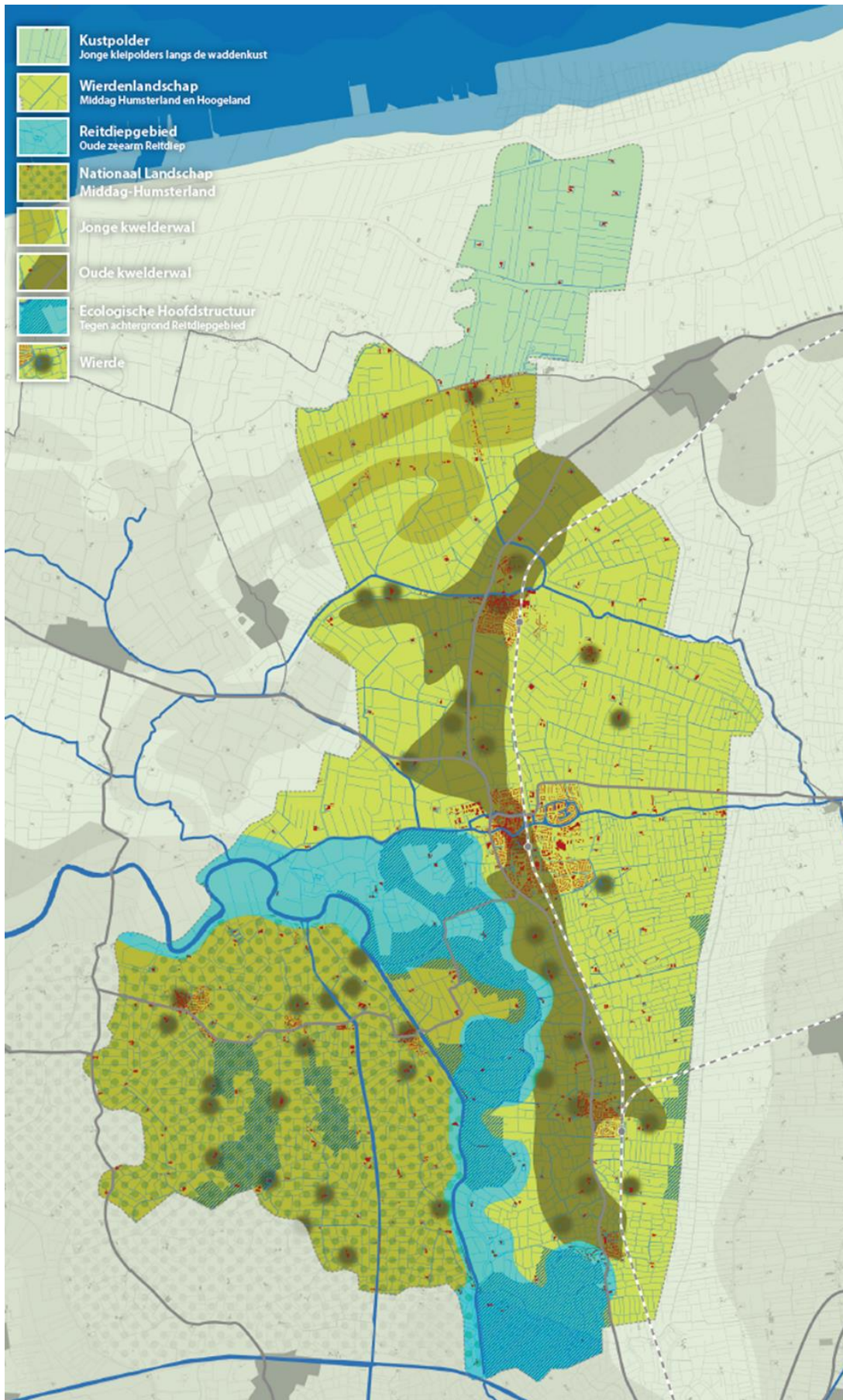
Landschappelijke inpassing

Bij de verkenning is globaal gekeken naar het ruimtebeslag van nieuwe functies in Winsum-West. Nu de contouren voor de mogelijk eerste ontwikkeling zich duidelijker begint af te tekenen, wordt het tijd voor een verdiepingsslag ten aanzien van de landschappelijke inpassing.

De gemeente heeft daarom een schetsatelier georganiseerd met landschapsdeskundigen van de provincie Groningen, Libau en bureau Hollema. In dat schetsatelier hebben we de ruimtelijke structuur en landschappelijke waarden van het gebied in kaart gebracht en geanalyseerd. Deze analyse is weergegeven in het volgende hoofdstuk. Vervolgens zijn in hoofdstuk 3 belangrijke kernkwaliteiten benoemd, waar bij de inrichting van het gebied rekening moet worden gehouden en die houvast kunnen bieden ten aanzien van een nieuw ontwerp. De landschappelijke analyse vormt

zo de grondslag voor twee ontwerpmodellen die zijn beschreven in hoofdstuk 4: het model 'sportpark' en het model 'sportlandschap'.

Bij het opstellen van dat landschappelijke inpassingskader, is tevens afgewogen of het aanleggen van een nieuw voetbalcomplex ten westen van het Oude Diep mogelijk is. Uiteindelijk hebben we geconstateerd dat de uitbreidingsrichting zoals in de startnotitie staat aangegeven, de richting is die het beste recht doet aan een goede landschappelijke inpassing (zie 'heroverweging uitbreidingsrichting' in hoofdstuk 3 voor een gedetailleerde afweging ten aanzien van dit punt).

[Kaart

Landschapstypen gemeente Winsum (Structuurvisie 2012)

2. Landschappelijke analyse

Ligging in het landschap

Een groot deel van de gemeente Winsum ligt in het Wierdenlandschap. De ontstaansgeschiedenis van dit landschap is sterk verbonden met de vroegere ligging aan open zee. In een periode met een hoge zeespiegel ontstonden langs stromen en geulen kwelderwallen. In tijden van een lagere zeespiegel liepen deze kwelderwallen ook tijdens vloed niet meer onder en ontstonden hier nederzettingen. Zeespiegelstijging noodzaakte de bewoners deze nederzettingen op te hogen, waardoor wierden ontstonden. Het water, de eilanden en de kwelderwallen vormen de basis voor het landschap en de plaats en de aard van de dorpen en kernen.

Het gebied Winsum-West ligt op de rand van een kwelderwal die zich uitstrekt van de stad Groningen tot Uithuizen, met tussen Winsum en Baflo een aftakking naar Leens en Ulrum. Op deze kwelderwal zijn de wierden Obergum, Winsum en Bellingweer gelegen, die samen het dorp Winsum vormen. De kwelderwal loopt van noord naar zuid. Het Winsumerdiep is een doorbraak in deze kwelderwal in oost-westelijke richting.

Aan weerszijden van de kwelderwal ligt in het westen het Reitdiepgebied en in het oosten het poldergebied De Meeden. Deze gebieden kennen ieder hun eigen karakteristieke verkavelingspatroon: de polders in De Meeden zijn smal en langgerekt. Door inklinking en ontwatering ligt dit gebied lager dan het Reitdiepgebied, waar meanderende stromen afzettingen achterlieten die het gebied ophoogden.

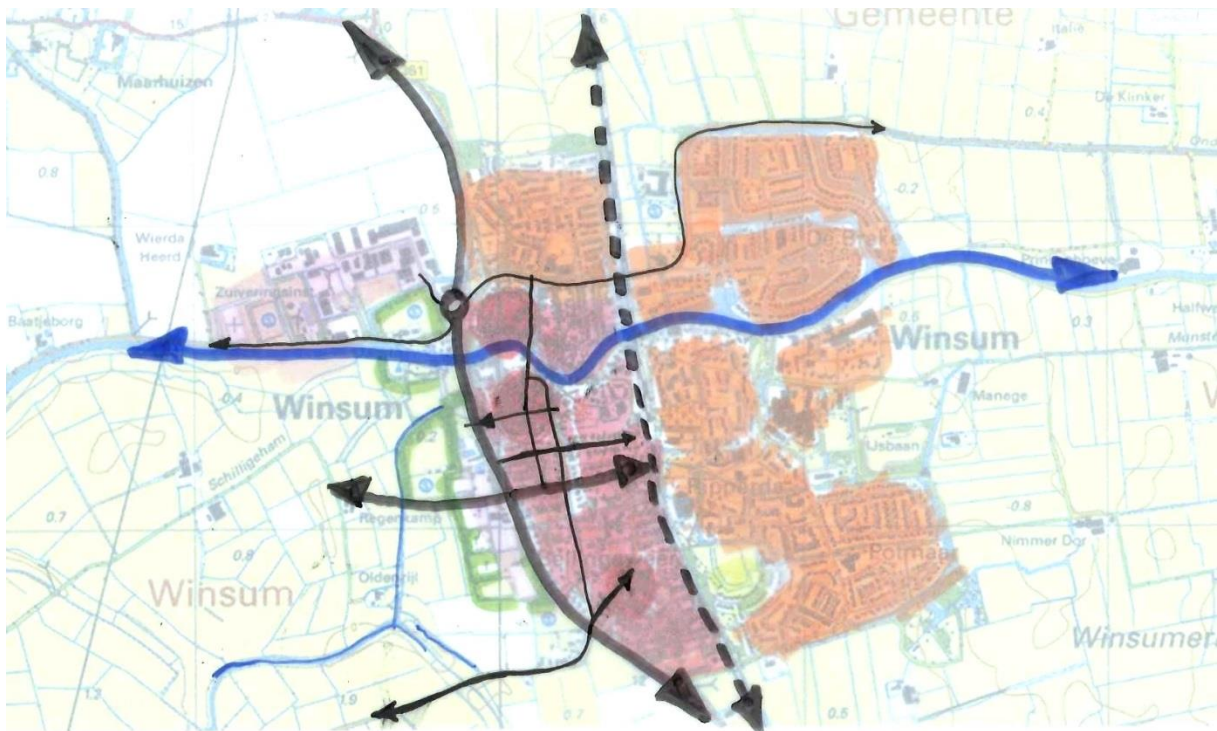
Uitsnede hoogtekaart Winsum

Het verkavelingspatroon in het Reitdiepgebied kenmerkt zich door de onregelmatige blokvorm. In dit open stroomlandschap zijn de oude meanders van het Reitdiep en aftakkingen daarvan, zoals het Oude Diep, en de loop van oude dijktracés nog altijd goed herkenbaar. Ook de hoogteverschillen die door het meanderen zijn ontstaan en het verloop van de rand van de kwelderwal naar het lager gelegen stroomgebied, zijn nog altijd goed zichtbaar in het landschap van het Reitdiep.

Opbouw van het dorp Winsum

Bij de opbouw van het dorp Winsum vormden de landschapselementen zoals de wierden, de waterlopen en de (wegen op) de kwelderwal lange tijd het uitgangspunt. Bebouwing concentreerde zich bijvoorbeeld op de wierden en langs de uitvalswegen.

De spoorlijn en de N361 zijn belangrijke noord-oost gerichte routes of structuren. Het Winsumerdiep, de Schouwerzijlsterweg, de Schilligehamsterweg en de Geert Reinderstraat zijn belangrijke oost-west gerichte lijnen of oude verbindingen met het dorp.

Structuren in Winsum

Nieuwe elementen die niet langer verbonden zijn aan de landschappelijke ondergrond, zoals bijvoorbeeld de spoorweg of planmatig ontwikkelde woonwijken, zijn relatief jong. Pas in de loop van de twintigste eeuw kwamen meer grootschalige nieuwe ontwikkelingen (zoals de na-oorlogse woonwijken) pas echt los te staan van de ontstaansgeschiedenis van het landschap. In dit soort nieuwe elementen of ontwikkelingen vormt het landschap niet langer het uitgangspunt bij het ontwerp, maar een concept of de functie zelf.

In het gebied (rondom) Winsum-West zijn verschillende oude elementen nog herkenbaar aanwezig, zoals de aftakking van het Oude Diep, de verkaveling waarin nog een oud dijtracé is te herkennen en de oost-west structuur van de Schilligehamsterweg. Uiteraard zijn ook elementen verdwenen of niet meer zichtbaar, zoals een oud kerkpad. En er zijn nieuwe elementen aan het landschap toegevoegd die het oude verkavelingspatroon doorbreken: de begraafplaats, de sportvelden en de Provincialeweg (N361), die een harde grens vormt tussen het dorp en het sport- en recreatiegebied.

Hoe deze elementen in de loop der jaren zijn ontstaan, is mooi zichtbaar te maken in een vogelvlucht door de historische kaarten die zijn te raadplegen in 'Topotijdreis' op de website van het Kadaster.

Topotijdreis

Met behulp van historische kaarten in de 'Topotijdreis' van het Kadaster is goed te zien hoe het gebied Winsum-West zich vanaf de tweede helft van de 19e eeuw ontwikkeld heeft. Hier volgt een korte impressie van deze Topotijdreis:

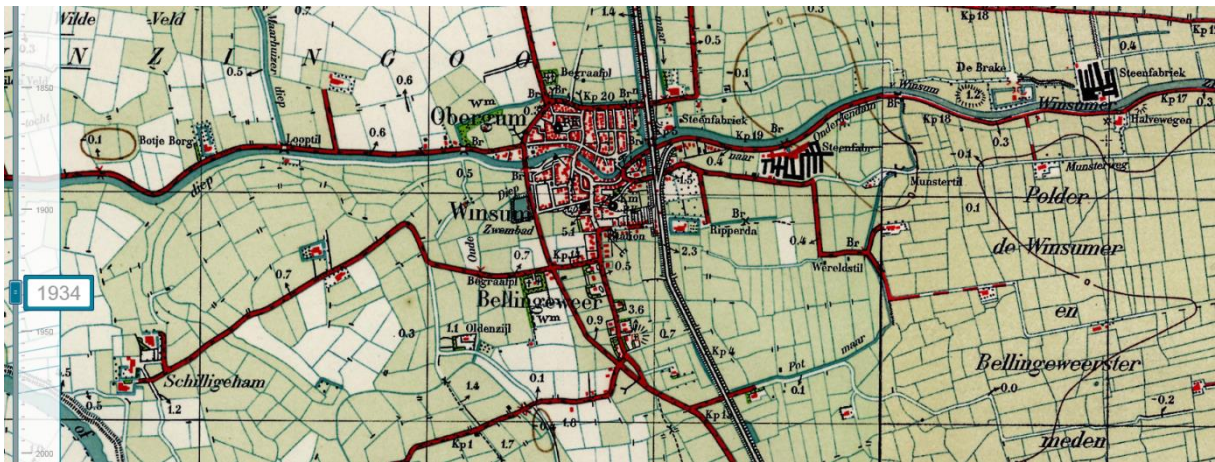
Tussen 1866 en 1886 concentreert de bewoning zich in de dorpen op de wierden. De verkaveling is kleinschalige van aard. De (gekanaliseerde) meander van het Oude Diep is duidelijk zichtbaar. Ten noorden van wierde Oldenzijl loopt een kerkpad (stippellijn op de kaart) van het Oude diep naar de weg tussen Bellingweer en Winsum.

In 1903 verschijnt de spoorlijn op de kaart. Ook de weg Schilligehamsterweg verschijnt. Deze weg lijkt de kerkpaden die tot dan toe de huis- en boerderijwierden met het dorp Winsum verbonden, te vervangen. Bebouwing langs uitvalswegen, vaak in de vorm van villa's of buitenplaatsen zoals langs de Bellingweer, neemt toe.

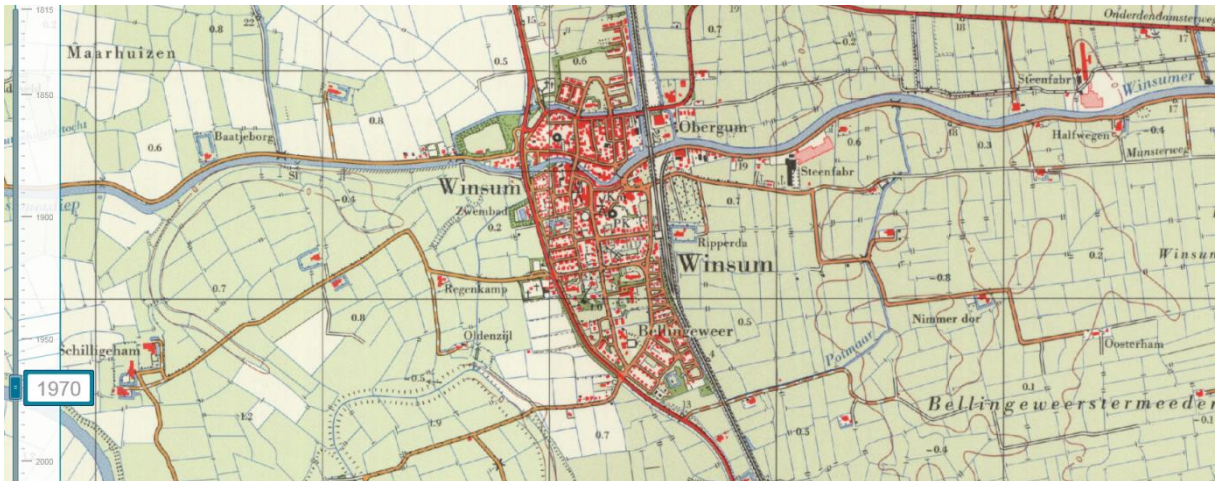
Op de kaart van **1909** is de begraafplaats aan de Schilligehamsterweg voor het eerst te zien. Op de wierde Oldenzijl is een boomgaard zichtbaar.

Op de kaart van **1934** is het zwembad, dat in 1933 is geopend als 'natuurbad' of zoutwaterbad, voor het eerst op de kaart zichtbaar. In deze periode verschijnt ook de doorgaande Provincialeweg (de latere N361). In de jaren dertig wordt het dorp ten noorden van het Winsumerdiep tussen Obergum en het spoor uitgebreid met nieuwe (planmatige) woningbouw. In de jaren vijftig wordt ook ten zuiden van het Winsumerdiep meer woningbouw gerealiseerd.

In **1962** is zichtbaar dat de nieuwe woonwijken ten zuiden van het Winsumerdiep en het dorp Winsum worden aangelegd.

In **1970** breidt het dorp verder uit (zowel aan de zuid- en noordkant). Wierde Oldenzijl is niet langer herkenbaar als boomgaard.

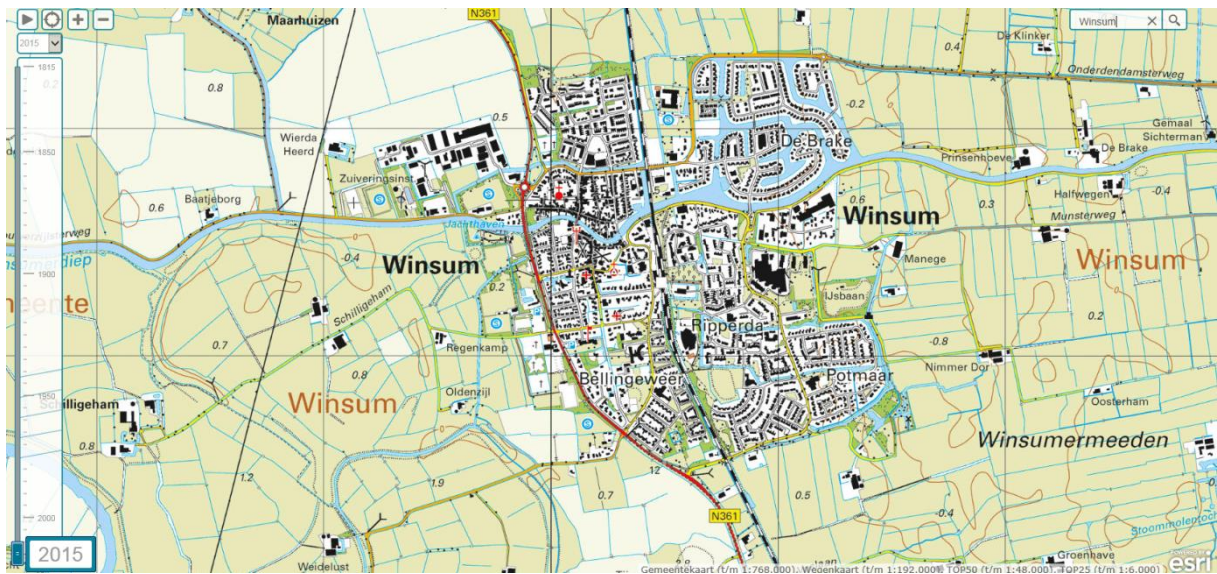

Op de kaart van **1982** zijn ook de sportvelden in Winsum-West zichtbaar op de kaart ('sportpark'). Het dorp Winsum breidt uit ten oosten van het spoor (Ripperda).

Tussen **2010** en **2015** is ook het hockeyveld aangegeven op de kaart en zijn de sportvelden van Viboa ten noorden van het Winsumerdiep aangeduid. De begraafplaats is in zuidelijke richting uitgebreid. Ten noordoosten van het dorp verschijnt de woonwijk De Brake. Ook de camping en de jachthaven zijn op de topografische kaart aangegeven.

3. Kernkwaliteiten en knelpunten

De westrand van Winsum vormt een groene overgang naar het landschap met daarin waardevolle cultuurhistorische landschapselementen, zoals ook is te zien op de kaart bij de onlangs vastgestelde Erfgoednota van de gemeente Winsum.

Uiteraard zijn er ook knelpunten aan te wijzen en zijn niet alle cultuurhistorische elementen (nog) even goed herkenbaar. Aan de hand van belangrijke elementen in de ruimtelijke structuur worden in dit hoofdstuk de belangrijkste kwaliteiten en knelpunten beschreven.

Kernkwaliteiten

Verkavelingspatroon

De verkaveling ten westen van Winsum is onregelmatig en blokvormig. Met name in het gebied ten westen van het Oude Diep is deze kenmerkende verkaveling sinds de 19e eeuw op het oog nauwelijks veranderd. De kavels zijn hier iets kleinschaliger dan ten zuiden van de Schilligehamsterweg. Hier zijn sinds de jaren tachtig een aantal kavels samengevoegd, wat de verkaveling hier een iets grootschaliger karakter geeft. Maar er zijn ook elementen in het gebied die het oorspronkelijke verkavelingspatroon doorbreken, zoals de begraafplaats en de voetbalvelden van Hunsingo.

Hoogteverschillen

Dat het gebied op de rand van de kwelderwal ligt, is goed te zien aan het hoogteverschil in het gebied, met name ten zuiden van de Schilligehamsterweg. Het pad langs de begraafplaats ligt ongeveer een meter hoger dan het graspad langs het Oude Diep tussen Schilligehamsterweg en Wierde Oldenzijl. Ten noorden van Schilligehamsterweg is dit hoogteverschil niet direct waarneembaar; dit gebied is bij de inrichting als sportpark bewerkt en opgehoogd.

Oude Diep

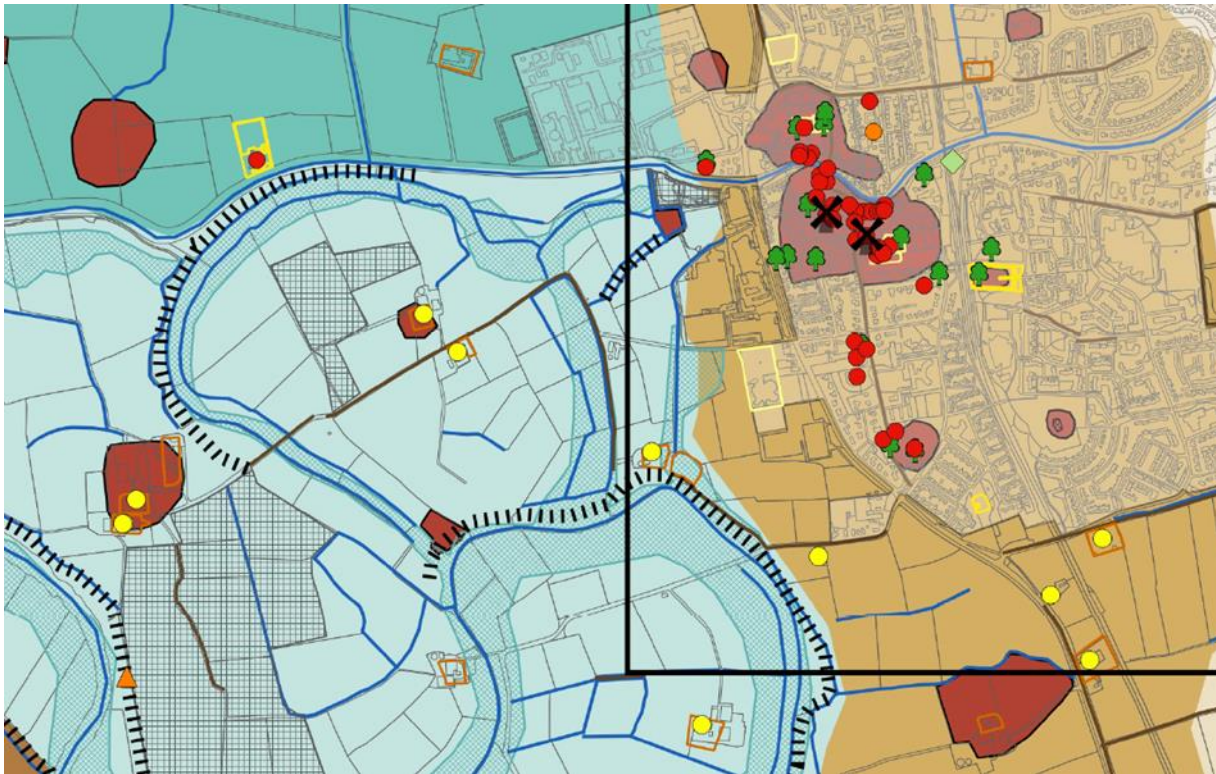
Het Oude Diep is aangemerkt als een karakteristieke waterloop. Het is een aftakking van één de meanders van het Reitdiep en vormde een verbinding met het Winsumerdiep. De aftakking is waarschijnlijk gekanaliseerd; in de loop van het Diep ten zuiden van de Schilligehamsterweg zijn hier en daar nog delen van bakstenen kademuren te vinden. Via een graspad kun je van de Schilligehamsterweg langs de nieuw aangeplante boomgaard op wierde Oldenzijl naar de Garnwerderweg wandelen.

Het Oude Diep is niet overal nog goed herkenbaar als een oude meander. Ten noorden van de Schilligehamsterweg maakt het Diep deel uit van de groenstructuur van het sport- en recreatiegebied en lijkt het een 'gewone sloot'. Vooral het gedeelte ten oosten van de camping langs de Provincialeweg is extreem rechtgetrokken en voorzien van een betonnen damwand.

Dijktracé

Op de kaart bij de erfgoednota zijn diverse oude dijktracés te zien. Het pad van wierde Oldenzijl naar de Garnwerderweg loopt bijvoorbeeld over zo'n oude dijk. Ook in het grasland ten westen van de Hunsingo-velden is een restant van een oude dijk nog altijd zichtbaar aanwezig door de enigszins verhoogde ligging en de typische verkaveling met sloten direct langs het oude dijktracé.

Deze historische dijken zijn een belangrijke verschijningsvorm in het eeuwenoude cultuurlandschap van Groningen. Zij dragen in belangrijke mate bij aan de verscheidenheid, herkenbaarheid en belevingswaarde van het landschap. Zij hebben daardoor een hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde en behoren tot de tien 'Groningse kernkarakteristieken'.

Legenda

Gebiedsindeling

- Oud wierdenlandschap - Middag
- Oud wierdenlandschap - Kwelderwal
- Oud wierdenlandschap - Meeden
- Reitdiepgebied
- Jong(er) wierdenlandschap
- Waddenkust

Gebouwde omgeving

- Begrenzing bebouwde kernen
- Rijksmonumenten
- Gemeentelijke monumenten
- Karakteristieke panden buitengebied
- Traditionele windmolens
- Tichelwerken
- Zijlen

- Overige objecten

Cultuurhistorie en -landschap

- Borgterreinen en landgoederen
- Kerkterreinen en begraafplaatsen
- Waardevolle boerderijerven
- Dijkcoupures en schotbalkenhokjes
- Oude wegen
- Spoorlijnrelicten
- Herkenbare dijktracé's
- Karakteristieke waterlopen
- Wierden
- Afgegraven wierden
- Afgetichelde percelen
- Kolken en drinkpoelen
- Oude meanders getijderivieren
- Beeldbepalende bomen

Fragment Erfgoedkaart

Bijlage bij de erfgoednota (Libau, 2016), die op 26 april 2016 door het college is vastgesteld.

Archeologisch monument

Ten zuiden van camping Marenland bevindt zich een archeologisch monument: vermoedelijke een huisterp uit de Middeleeuwen. In de beschrijving van het monument is aangegeven dat het om een onbebouwde wierde gaat, gelegen aan het eind van een dijkfragment. Hoewel er puin en andere archeologische sporen in de bovenlaag (of bouwvoor) zijn aangetroffen, is het vermoeden dat het perceel vanaf 1828 onbebouwd en onveranderd is geweest.

Wierde Oldenziel

De wierde Oldenziel is een wierde waar resten van een Dominicaner monnikenklooster en een begraafplaats zijn aangetroffen. Op de wierde hebben vroeger ook boerderijen gestaan, waarvan de laatste in de 19e eeuw is verdwenen. De boerderij op de boerderijplaats direct grenzend aan de wierde is nog wel aanwezig. Hierna is een fruitboomgaard op de wierde aangeplant, die in de loop van de 19e eeuw geroid is. Rondom de wierde ligt een gracht die deels intact is en is singelbeplanting aanwezig. Langs het terrein loopt een onverhard pad waarlangs de bekende langeafstand-route het Pieterpad loopt. De fruitboomgaard is op initiatief van Stichting Groninger Landschap hersteld.

Knelpunten

Barrière N361

Een belangrijk knelpunt is de barrièrewerking van de N361. Deze doorgaande Provincialeweg vormt een harde grens tussen het dorp en Winsum-West. Het sport- en recreatiegebied is via één entree aan de Schilligehamsterweg bereikbaar voor autoverkeer. Ter hoogte van het Winsumerdiep, het stoplicht bij het zwembad en het kunstgrasveld kunnen fietsers en voetgangers het gebied in. De entree aan de Schilligehamsterweg is op drukke momenten een knelpunt in de afwikkeling van het verkeer; het is lastig om vanuit deze weg de drukke Provincialeweg weer op te rijden. Dit zorgt regelmatig voor opstoppingen en onveilige situaties. Ter hoogte van het kunstgrasveld steken veel fietsers en voetgangers de N361 over, dit wordt als onveilig ervaren.

Het sportgebied hoort functioneel gezien bij het dorp Winsum, mensen weten het gebied te vinden om te sporten of een ommetje te maken. Maar de harde grens die de N361 vormt, maakt dat het gebied toch wat afgezonderd ligt. Dit wordt gedeeltelijk nog versterkt door de begroeiing langs de weg en de (bedrijfs)bebouwing ter hoogte van het gemeentehuis. Hierdoor is het gebied slecht zichtbaar vanaf de Provincialeweg. Ter hoogte van het kunstgrasveld is de begroeiing uitgedund en kun je mensen zien sporten, maar tussen de Schilligehamsterweg en het Winsumerdiep is weinig te zien van de sportvelden of de camping.

(Onlogische) routing en 'verstopte functies'

In samenhang met het knelpunt rond de entree en de zichtbaarheid vanaf de N361 wordt ook de interne infrastructuur als een knelpunt genoemd. De Schilligehamsterweg wordt door het landbouwverkeer dat van deze weg afhankelijk is, als onveilig ervaren. Een grotere mate van onveiligheid wordt verwacht wanneer in de toekomst meer (jeugd)sporters van het gebied gebruik gaan maken.

Ook de weg naar langs het zwembad richting camping Marenland is smal, dat zorgt soms voor lastige passeersituaties.

Daarnaast wordt de bereikbaarheid camping Marenland en van het kunstgrasveld bij de Hockey- en korfbalvereniging niet als logisch ervaren. Deze functies zijn door de route er naar toe of door de beperkte zichtbaarheid vanaf de doorgaande weg niet goed vindbaar.

Weidevogelgebied

In het noordelijk deel van het Reitdiepgebied is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) komen te vervallen. In dit gebied komt de agrarische functie weer meer centraal te staan, zij het met aandacht voor landschappelijke en natuurlijke waarden. De provincie Groningen, Stichting het Groningerlandschap, waterschap Noorderzijlvest, de LTO, de Vereniging Duurzame Landbouw Stad en Ommeland en de gemeente Winsum hebben een convenant ondertekend om in het noordelijke Reitdiepgebied een weidevogelgebied te realiseren. Dit houdt in dat binnen de agrarische functie maatregelen worden genomen om het gebied aantrekkelijk te maken voor weidevogels.

Het weidevogelgebied bestaat uit twee clusters, waarvan het cluster rond boerderij Wiersema grenst aan het sport- en recreatiegebied Winsum-West (Zie onderstaande figuur. Het andere cluster bevindt zich ten zuiden van de Garnwerderweg buiten de afbeelding). Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over de aanleg en het beheer van een deel van het Pieterpad ter hoogte van het zuidelijk gelegen cluster, in combinatie met een fietspad. Dit heeft geen directe gevolgen voor het deel van het Pieterpad dat door Winsum-West loopt.

Ligging weidevogelgebied Reitdiep-noord

Bij de ontwikkeling van Winsum-West moet rekening worden gehouden met de inrichting van het weidevogelgebied. De aanleg van nieuwe functies richting de kern van het weidevogelgebied is ongewenst. Hoe in de invloedszone moet worden omgegaan met het voorkomen en/of beperken van verstoring door de aanleg van nieuwe velden, moet nog worden onderzocht.

Afweging aanpassen uitbreidingsrichting

In de startnotitie is het Oude Diep als een natuurlijke grens van het plangebied aangehouden. In de verkenning zijn knelpunten geconstateerd t.a.v. parkeren, infrastructuur en de afstand tot de begraafplaats. De raad heeft in een motie van 2 juli 2015 de vraag gesteld of een uitbreiding ten westen van het Oude Diep (in plaats van ten zuiden van de Schilligehamsterweg) de geconstateerde knelpunten kan oplossen.

Uit de landschappelijke analyse blijkt dat het agrarische gebied ten westen van Winsum waardevolle landschappelijke en cultuur-historische elementen bevat, zoals is omschreven in het voorgaande hoofdstuk. Op de figuur kernkwaliteiten zijn deze elementen aangeduid met gele uitroeptekens. De meeste waardevolle en nog herkenbare van deze elementen liggen ten westen van het Oude Diep, grofweg tussen het Winsumerdiep en de Schilligehamsterweg. De beschermde status van veel van deze afzonderlijke waardevolle landschapselementen is een belemmerende factor voor de inrichting van een nieuw sportgebied.

Historisch dijktracé en archeologisch monument

Zoals op de erfgoedkaart is te zien, ligt ten westen van het Oude Diep een historisch dijktracé, dat aan de noordzijde grenst aan een archeologisch monument (vermoedelijk een middeleeuwse wierde).

Volgens de nota Oude Groninger dijken hebben de dijken een hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde omdat zij een belangrijke verschijningsvorm zijn van het eeuwenoude cultuurlandschap. Ze behoren tot de tien 'Groningse kernkarakteristieken' en staan vermeld in de Provinciale Omgevingsverordening. Zij dragen in belangrijke mate bij aan de verscheidenheid en herkenbaarheid van het landschap en zijn daarmee voor de belevingswaarde van het landschap waardevolle elementen.

Verkavelingsstructuur

Ten westen van het Oude Diep is de verkavelingsstructuur wat kleinschaliger dan ten zuiden van de Schilligehamsterweg. Dat maakt het moeilijker om hier relatief grootschalige voetbalvelden in te passen, met daarbij ontsluitingswegen, parkeervoorzieningen en gebouwen. De kwaliteit van het landschap wordt hiermee meer geweld aangedaan dan ten zuiden van de Schilligehamsterweg.

Weidevogelgebied

De EHS-status van het gebied ten westen van het Oude Diep is vervallen, maar het gebied is wel aangewezen als beheergebied voor weidevogels. De gemeente Winsum heeft het convenant voor de realisatie van dit weidevogelgebied, dat bestaat uit twee clusters, mede ondertekend. Eén van de te realiseren clusters grenst aan Winsum-West. Het invloedsgebied van dit weidevogelcluster ligt gedeeltelijk over de bestaande voetbalvelden van Hunsingo. Verdere uitbreiding van sportieve functies richting de kern van dit gebied is ongewenst. Uiteraard moet ook bij aanpassing van de bestaande velden of uitbreiding van het voetbalcomplex ten zuiden van de Schilligehamsterweg rekening worden gehouden met dit weidevogelgebied.

Aanleg en inrichting

Naast deze landschappelijke en natuurlijke beperkingen is het ook vanuit functioneel oogpunt niet per definitie eenvoudiger, goedkoper of sneller uitvoerbaar om ter hoogte van het Hunsingocomplex in westelijke richting uit te breiden. Ook hier moeten nieuwe wegen en parkeervoorzieningen worden aangelegd en moet een landschappelijke inpassing worden voorzien.

Daarbij kan in mindere mate aansluiting worden gevonden bij bestaande elementen (bestaande paden, bebouwing en het Oude Diep als natuurlijke begrenzing) dan bij de uitbreidingsrichting ten zuiden van de Schilligehamsterweg. De gronden in westelijke richting dienen allemaal nog verworven te worden, wat een snelle uitvoering in de weg staat.

Bovendien komt de accommodatie van de hockey- en korfbalvereniging geïsoleerd te liggen. Dit beperkt ook weer de mogelijkheden om bijvoorbeeld in de toekomst een kunstgrasveld samen met de voetbalvereniging te gebruiken.

Conclusie en aanbevelingen

Vanwege de meer waardevolle landschapselementen en de ontwikkeling van een weidevogelgebied, is het niet mogelijk om het sportgebied Winsum-West op een compacte en efficiënt beheerbare manier uit te breiden ten westen van het Oude Diep. Ook voor de toekomst zou het Oude Diep een natuurlijke en beschermende grens moeten zijn in de overgang naar het Reitdiepgebied. Daarbij past het behoud van de functie landbouw met eventueel een toevoeging van natuur en extensieve recreatie zoals bijvoorbeeld het aanwezige Pieterpad.

De uitbreidingsrichting zoals aangegeven in startnotitie – ten zuiden van de Schilligehamsterweg - biedt voldoende kansen voor een goede ruimtelijke invulling van Winsum-West. In eerste instantie voor het realiseren van nieuwe voetbalvoorzieningen, maar ook voor mogelijke andere ontwikkelingen in de toekomst. Uit de landschappelijke analyse blijkt dat hier voldoende mogelijkheden zijn om oplossingen te vinden voor de knelpunten op het gebied van parkeren, ontsluiting en afstand tot de begraafplaats. De raad is in maart 2016 van deze afweging op de hoogte gebracht.

Van landschapsanalyse naar ontwerp kader

Bij de verdere inrichting van het nieuwe sportgebied is het de uitdaging om rekening te houden met de waardevolle elementen in het gebied en om bestaande knelpunten – waar mogelijk – op te lossen. Bij de inrichting geldt overigens geen ‘blanco’ uitgangssituatie: er moet rekening worden gehouden met de bestaande inrichting van het gebied. Bestaande functies en bebouwing kunnen niet, of in beperkte mate, verplaatst worden. Ook gelden er functionele eisen en landelijke voorschriften ten aanzien van de sportvoorzieningen, zoals een bepaald aantal kleedkamers of de maten van een hoofd- of trainingsveld. Tot slot is het vanwege kostenbesparing van belang om

zoveel mogelijk gebruik te maken van of aan te sluiten bij bestaande infrastructuur, zoals wegen, paden en riolering en leidingen.

In het schetsatelier zijn verschillende ontwerpkaders besproken die op ieder op hun eigen manier rechtdoen aan de aanwezige landschappelijke waarden in het gebied zelf en in de directe omgeving. Uit deze sessie kwamen uiteindelijk twee mogelijke ontwerpkaders naar voren:

Sportpark: Er wordt een compact en praktisch sportpark aangelegd dat een functionele relatie heeft met het dorp Winsum. De landschappelijke inpassing bestaat uit een groene rand met beplanting direct rondom om het sportpark.

Sportlandschap: Er wordt een ruim en groen sportpark aangelegd met een geleidelijke groene overgang naar het landschap. De inrichting is speels (met een knipoog naar de onregelmatige verkaveling in het gebied) en biedt naast de benodigde sport- en parkeervoorzieningen ruimte voor wandelen en spelen.

De ontwerpkaders of ontwerpmodellen zijn in het volgende hoofdstuk verder uitgewerkt.

Uitgangssituatie: kernkwaliteiten, knelpunten en bestaande functies in beeld (Buro Hollema)

4. Ontwerpmodellen

Aan de hand van de landschappelijke analyse zijn er twee mogelijke ontwerpkeaders bedacht. Het ontwerpmodel 'sportpark' is compact en zoekt een functionele aansluiting met het dorp. Het model 'sportlandschap' is ruimer en groener van opzet en heeft meer interactie met het landschap.

Sportieve opgave: een nieuw voetbalcomplex

De gewenste nieuwe ontwikkeling bestaat uit een nieuw voetbalcomplex voor circa 1000 leden, met in totaal 6 velden en een clubgebouw van 2 verdiepingen met een kantine, kleedkamers en overige (bestuurs)ruimtes. De velden worden gefaseerd aangelegd. Hoe de verdeling kunstgras- en natuurgras moet worden, wordt nog onderzocht. Ook wordt nagegaan of multifunctioneel gebruik van de velden (en eventueel de gebouwen) mogelijk is. Op die manier kunnen in de toekomst mogelijk ook andere (sport)verenigingen gebruik maken van de nieuwe voorzieningen. Bij dit nieuwe complex moet voldoende parkeergelegenheid worden aangelegd. Een groene beplantingsrand is gewenst vanuit het oogpunt van landschappelijke inpassing, maar heeft tegelijkertijd een functie als windbreker.

Algemene ontwerpgegevens

Daarnaast gelden er een aantal algemene gebiedsgerichte ontwerpgegevens, die voor beide modellen gelden. Er moet bijvoorbeeld hoe dan ook een goede oplossing worden gevonden voor de ontsluiting van het gebied, de interne verkeersafwikkeling en voor het parkeren. Ook is het wenselijk de barrièrewerking van de N361 zoveel mogelijk te verkleinen. En er moet rekening worden gehouden met de bestaande functies en bebouwing in Winsum-West, zoals de camping, het zwembad, de woningen en bedrijven aan de Provincialeweg en de begraafplaats. Deze algemene ontwerpgegevens kennen uitwisselbare elementen die in beide modellen toepasbaar zijn.

In de volgende alinea's worden de ontwerpprincipes achter de beide modellen beschreven. De ontwerpmodellen houden ieder op hun eigen manier rekening met de waardevolle landschappelijke elementen in het gebied. De ontwerpmodellen geven sturing en bieden een kader waarbinnen een definitief ontwerp (op detailniveau) kan worden uitgewerkt.

Het sportpark

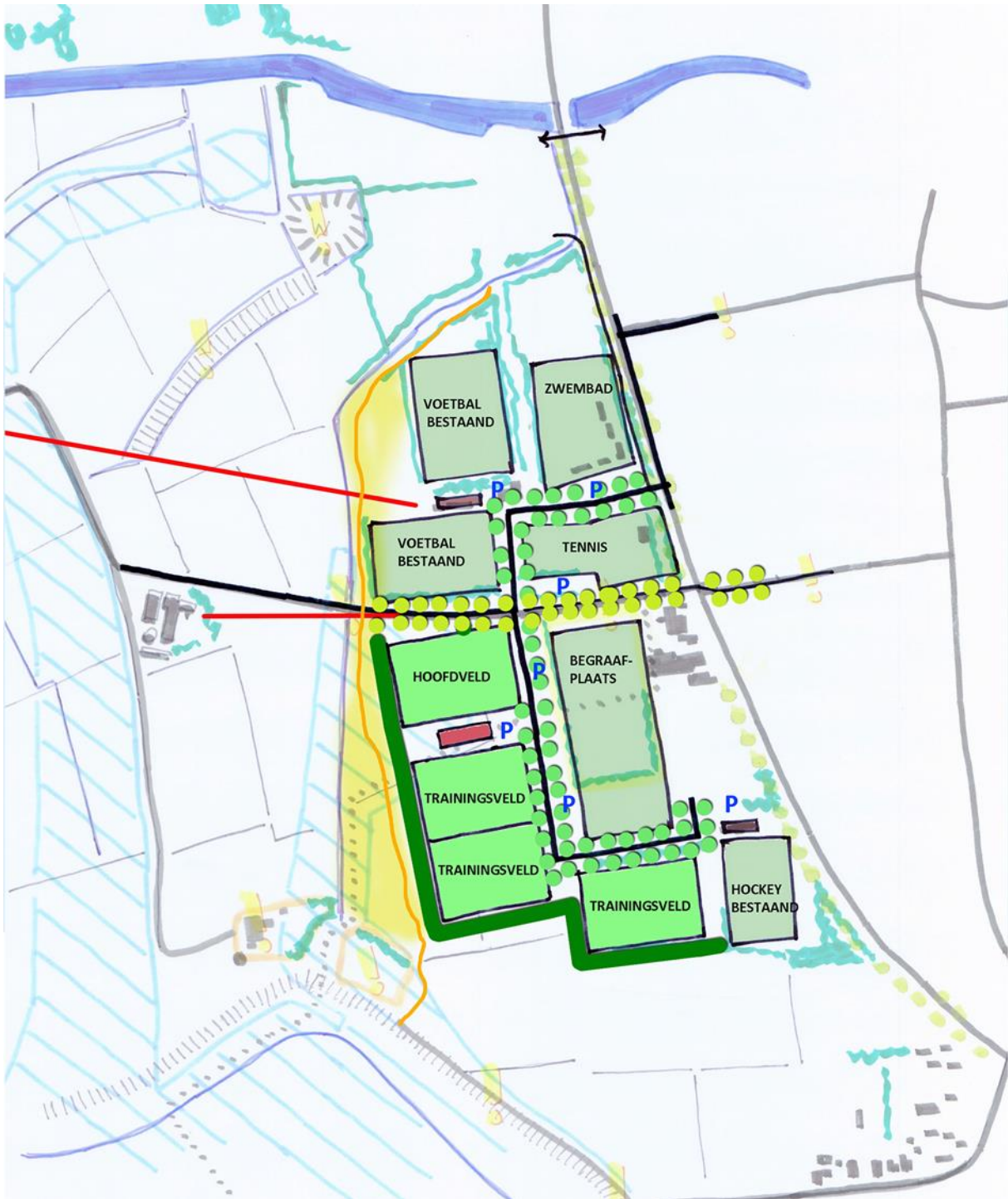
De variant 'sportpark' gaat uit van een compact en efficiënt sportpark, met goed beheerbare sportvoorzieningen. De bestaande velden van Hunsingo worden uitgebreid met vier nieuwe velden ten zuiden van de Schilligehamsterweg. Het nieuwe clubgebouw ligt centraal tussen twee van de nieuwe velden. De bestaande velden en kleedkamers van Hunsingo blijven in gebruik.

Er is geen directe relatie met het historische onregelmatige verkavelingspatroon; er wordt in feite aangesloten bij de meer rationele verkaveling van de nieuwere elementen in het gebied: de begraafplaats en de bestaande sportvelden.

Het sportpark zoekt vooral een functionele relatie met het dorp; het moet goed bereikbaar zijn voor sporters en andere gebruikers van het gebied. De nadruk op de functionele relatie met het dorp geeft extra gewicht aan het zoeken naar een oplossing voor de barrièrewerking van de N361.

De opzet volgens het ontwerp 'sportpark' is in hoofdzaak functioneel van aard en kent voornamelijk rechte lijnen. De velden liggen haaks op de centrale toegangsweg langs de begraafplaats. De opzet van het nieuwe complex is compact; er moet dan ook worden gezocht naar een compacte en efficiënte interne ontsluiting van het gebied. Hierbij is de wens autoverkeer en fietsers en voetgangers (of langzaam verkeer) zoveel mogelijk te scheiden. De Schilligehamsterweg en een

centrale noord-zuid gerichte weg vormen de dragers van het gebied. Vanaf deze drager zijn alle velden, ook die van de hockey- en korfbalvereniging, te bereiken. Naast de bestaande parkeerplaatsen, wordt extra parkeerruimte aangelegd langs de centrale weg over het complex.

Ontwerpmodel Sportpark (Buro Hollema)

De interne ontsluitingsstructuur wordt geaccentueerd met diverse beplanting die tevens de aard van de weg markeert. De centrale noord-zuidgerichte as voor 'alle verkeer' krijgt bijvoorbeeld een ander, steviger aangezet beplantingsbeeld dan de Schilligehamsterweg. Deze oost-west gerichte ontsluiting wordt een belangrijke entree voor langzaam verkeer. Aan de westrand van het sportcomplex, waar de Schilligehamsterweg het Oude Diep kruist, is een passende overgang naar het landschap gewenst.

Rondom de nieuwe velden wordt een groene beplantingsrand gerealiseerd, zodat het nieuwe sportcomplex vanuit het buitengebied aan het zicht wordt onttrokken door bomen en struiken. De voetbalvelden met daar omheen een groene afscherming, zijn in feite te zien als een nieuw zelfstandig element in het landschap, dat geen directe relatie met het aangrenzende landschap heeft. Een dichte groene rand beperkt het zicht over het buitengebied. Het aangrenzende landschap is vanuit het 'sportpark' eigenlijk alleen te beleven vanaf de Schilligehamsterweg en ter hoogte van de bestaande velden van Hunsingo. Uiteraard kan ten tijde van een definitief ontwerp nog worden gekeken of de beleving van het achterliggende landschap mogelijk wat vergroot kan worden, door bijvoorbeeld ter hoogte van het nieuwe clubgebouw een 'doorkijk' te maken.

Hoewel er vanuit dit model geen directe relatie wordt gezocht met het aangrenzende landschap, wordt de impact hierop vanwege de compactheid van dit ontwerp enigszins beperkt. De nieuwe velden liggen op een zo groot mogelijke afstand van het Oude Diep en de wierde Oldenzijl met het pad naar de Garnwerderweg. In deze strook is voldoende ruimte om te zoeken naar een groene invulling of om het huidige wandelpad te behouden of te verbeteren.

Het sportlandschap

In het model sportlandschap worden eveneens vier nieuwe velden, een clubgebouw en andere benodigde voorzieningen aangelegd ten zuiden van de Schilligehamsterweg, in aanvulling op de bestaande velden en kleedgebouwen van Hunsingo.

Binnen het kader van het sportlandschap wordt bewust aansluiting gezocht bij het landschap en hoe dit is ontstaan. De velden liggen enigszins verspreid en een aantal van de velden ligt schuin op de centrale wegen in het gebied. Op die manier wordt verwezen naar de onregelmatige blokverkaveling in het aangrenzende gebied. Ook biedt deze ruime opzet een groene aanblik.

Het sportlandschap is qua verschijningsvorm minder compact en efficiënt dan dat van model 'sportpark'. Daardoor is de afstand tot het Oude Diep en de wierde Oldenzijl kleiner. Daar staat tegenover dan het (bestaande) pad langs het Oude Diep vanaf meer punten in het sportcomplex bereikbaar is. Dit biedt mogelijkheden voor meerdere ommetjes vanuit en door het sportpark en de omgeving. De meer open opzet en zichtlijnen vanaf het complex zorgen ook voor een sterkere beleving van het achterliggende landschap. Aan iedere korte zijden van de velden aan de westkant wordt wel een groene beplantingsrand gerealiseerd. Hierdoor biedt het sportcomplex ook vanuit het aangrenzende landschap een groene aanblik. Tegelijkertijd werken deze beplantingsstroken als windvanger.

Hoewel de technische mogelijkheden nog moeten worden onderzocht, is tijdens het opstellen van dit ontwerpmodel bedacht dat de meer verspreide ligging van de velden mogelijkheden biedt om gebruik te maken van het hoogteverschil in het landschap (de velden ten opzichte van elkaar laten 'verspringen', opties om natuurlijke verhogingen als kleine tribune in te richten).

Tussen de velden wordt een nieuw clubgebouw opgericht. In het ontwerp kader is deze gesitueerd op de (denkbeeldige) lijn die de oude route van een kerkpad volgt. Dit pad vormde een belangrijke verbinding met het dorp Winsum, totdat de Schilligehamsterweg deze functie overnam. Een nieuwe route op deze plek door het sportcomplex kan, vooral als deze bijvoorbeeld kan worden verbonden met een zichtlijn of route over de begraafplaats, een mooie verwijzing naar het verleden betekenen.

Ontwerpmodel Sportlandschap(Buro Hollema)

De Schilligehamsterweg en de noord-zuidgerichte centrale weg vormen ook in dit model de belangrijkste ontsluiting van het sportcomplex. Er wordt een centrale ontsluiting aangelegd in combinatie met één of meerdere verbindingen voor langzaam verkeer, die net zoals in het ontwerpkader voor het sportpark, worden geaccentueerd door een kenmerkende beplanting. De schuine ligging van de velden biedt ruimte om verspreid gelegen parkeerclusters mogelijk te maken. Indien mogelijk worden er voor dit langzaam verkeer zoveel mogelijk oversteekplaatsen over de N361 mogelijk gemaakt (zie ook algemene ontwerpogave).

Algemene ontwerpgegevens

Infrastructuur en ontsluiting

Maximale integratie N361 (Buro Hollema)

In beide modellen vormt de Schilligehamsterweg samen met een nieuwe noord-zuid-gerichte weg centraal in het gebied de belangrijkste ruimtelijke en infrastructurele drager.

Het uitgangspunt is dat de Schilligehamsterweg een duidelijk herkenbare landschappelijke drager blijft (groene stippen op figuur hiernaast), maar verkeerstechnisch alleen nog gebruikt wordt door langzaam verkeer. Het autoverkeer (roze stippellijn) zal via de noord-zuid verbinding het gebied in en uit gaan, die mogelijk zowel aan de noordzijde ter hoogte van de Geert Reinderstraat, als aan de zuidzijde ter hoogte van het hockeyveld, aansluit op de N361.

Om de barrièrewerking van de N361 te verkleinen, is tijdens het schetsatelier gesproken over een andere inrichting van de N361. Deze weg wordt de komende jaren aangepakt, waarbij de provincie Groningen de doorstroming, leefbaarheid en verkeersveiligheid wil verbeteren. Vanuit het oogpunt van leefbaarheid, maar mogelijk ook vanuit verkeersveiligheid, bestaat het idee om de N361 tussen de Geert Reinderstraat en de Garnwerderweg een meer dorpse uitstraling te geven, waardoor de weg visueel meer onderdeel van het dorp gaat uitmaken en de snelheid wordt geremd. Er zijn dan meer verbindingen mogelijk met Winsum-West.

Of een tweetal ontsluitingen op en een meer dorpse inrichting van de N361 haalbaar is, zal na de zomer uit de discussie met de provincie blijken. De gemeente wil hier wel op inzetten. Mocht dit niet lukken, dan zijn er alternatieve routes mogelijk.

Voor de interne verkeerssituatie is het de uitdaging om in voldoende parkeergelegenheid te voorzien, de verkeersstromen ook tijdens piekmomenten goed te kunnen verwerken en een veilige verkeerssituatie te creëren voor alle verkeersdeelnemers. Het idee is dat dit het beste kan door autoverkeer en langzaam verkeer zoveel mogelijk te scheiden en de stromen elkaar zo min mogelijk te laten kruisen. Ook het landbouwverkeer over de Schilligehamsterweg verdient aandacht.

Een duidelijke ontsluitingsstructuur kan tot slot ook de interne routing of samenhang in het gebied verbeteren, waarbij de toegankelijkheid en bereikbaarheid van het kunstgrasveld en de camping voldoende aandacht krijgen.

Bestaande functies

Voor beide ontwerpmodellen geldt dat er rekening moet worden gehouden met de bestaande functies in het gebied. Die liggen vast en kunnen niet, of slechts in beperkte mate, worden verplaatst. In sommige gevallen staan ze enigszins los van de nieuwe ontwikkelingen, zoals de woningen en bedrijven langs de Provincialeweg. In andere gevallen is er meer samenhang met de nieuwe ontwikkelingen, omdat bijvoorbeeld kan worden aangesloten bij een verbeterde infrastructuur.

Zwembad, kunstgrasveld en overige sporten

Bij de verdere uitwerking van de nieuwe plannen voor Winsum-West staat het realiseren van een nieuw voetbalcomplex eerst centraal. Toch wordt waar mogelijk verbinding gezocht met andere sporten of activiteiten in het gebied. Het verbeteren van de ontsluiting van het gebied, biedt kansen voor de andere sporten, Maar ook op het gebied van duurzaamheid, mogelijk medegebruik van gebouwen en/of velden, wordt ruimte voor samenwerking gezocht.

Begraafplaats

De begraafplaats aan de Schilligehamsterweg ligt er ruim een eeuw en is een belangrijk gegeven in het gebied. Er wordt nog steeds begraven en tot 2019 is hiervoor in ieder geval nog voldoende ruimte op de bestaande locatie. Hoeveel ruimte er in de toekomst voor de begraafplaats moet worden gereserveerd, is nog niet geheel duidelijk. De gebruiken rond begraven in Winsum veranderen. Er wordt bijvoorbeeld vaker dan vroeger gekozen voor crematie.

De locatie van de volkstuinten wordt gezien als uitbreidingsmogelijkheid voor de begraafplaats. De bezetting van deze tuinen neemt de laatste jaren af, een deel van de tuinen ligt braak. Er zijn in Winsum in totaal drie volkstuintencomplexen, waarvan deze aan de Provincialeweg de kleinste is. Op de andere twee volkstuintencomplexen in Winsum is nog ruimte. Vanuit de gemeente bestaat de wens om in de toekomst de volkstuinten op deze twee locaties te concentreren en de locatie aan de Provincialeweg mogelijk als uitbreiding van de begraafplaats te kunnen aanwenden.

De nieuwe sportfunctie aangrenzend aan de begraafplaats heeft ook op andere vlakken impact. Hoewel er in de directe omgeving ook in de huidige situatie al wordt gesport, ontstaat er natuurlijk meer impact door de uitbreiding van het voetbalcomplex. Om deze impact te beperken, wordt een optimale afstand gezocht tussen de begraafplaats en de nieuwe velden. In deze ruimte worden zoveel mogelijk openbare functies gesitueerd, zoals de ontsluitingsweg, parkeren en uiteraard een groene zone.

Recreatieve ontwikkeling

Aan de noordzijde van het gebied, grenzend aan het Winsumerdiep, blijft ruimte voor recreatieve ontwikkeling op en rond Camping Marenland. Dit staat eerst los van de ontwikkeling van een nieuw voetbalcomplex.

Met name het ontwerpmodel 'sportlandschap' biedt ruimte voor recreatieve routes en (dorps)ommetjes en het creëren van een aantrekkelijke groene openbare omgeving. Ook deze invulling wordt in een later stadium opgepakt.

Conclusie

Het ontwerpmodel sportlandschap biedt de meeste ruimte voor landschappelijke inpassing en andere doelen: zoals het creëren ommetjes en een aantrekkelijke openbare ruimte voor alle gebruikers van het gebied. Daarom verdient dit model de voorkeur en zal dit kader als uitgangspunt dienen voor verdere uitwerking.

Ontwerpschets inrichting Winsum-West op basis van het ontwerpmodel Sportlandschap